

MEGALİ İDEA'NIN ANADOLU'DAKİ DESTEKÇİLERİNDEN DOKTOR APOSTOLOS N. PSALTOFF'UN 1912-1922 DÖNEMİNDEKİ ETKİNLİKLERİ

Nilüfer ERDEM*

Öz

Yunan Devleti kurulduktan sonra Osmanlı Rum cemaatine mensup bir takım gençlerin Atina Üniversitesi ve Yunan bilim, siyaset ya da iş çevreleriyle yakın diyalogu olmuş, bu gençler aynı zamanda Yunanistan'ın siyasi hedeflerinin taşıyıcısı rolünü üstlenmişlerdir. İzmirli Rum Doktor Apostolos N. Psaltoff bu durumun iyi bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Yunanistan'la bilimsel anlamda diyalogu olmuş, ancak bunun yanında savaş yıllarında Yunan Devleti'ne hizmetler sunduğu gibi, Anadolu Rumlarının Yunanistan'a bağlanması, en azından Batı Anadolu'nun özerk bir yapıya sahip olması için de çaba göstermiştir.

Balkan Savaşları döneminde Yunan askeri sağlık hizmetlerinde gönüllü olarak görev yapmıştır. İzmir Metropolitisi Hrisotomos'un görüşlerini etkileyebilecek kadar yakın çevresi içinde yer almış, Rum cemaat ile ilgili kararlar veren meclislerde bulunmuştur. Anadolu Harekatı döneminde, özellikle Sakarya Savaşı sonrasında, Anadolu Rumlarının haklarını savunmak adına öne çıkan isimlerden biridir. Helen Mikrasiatiki Amina (Anadolu Savunma) Örgütü mensubu olarak Anadolu Rumları adına Atina'ya ve Paris'e ziyaretler gerçekleştirmiştir. Yunanistan başbakanlığını yürüttüğü dönemde de, sonrasında da Eleftherios Venizelos ile yazışmış ve Rum cemaat ile ilgili durumları kendisine aktarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psaltoff, Anadolu Savunma Örgütü, Rum, Yunan, Anadolu Harekatı

ACTIVITIES OF DOCTOR APOSTOLOS N. PSALTOFF FROM SUPPORTERS OF MEGALI IDEA AT ANATOLIA, DURING 1912-1922

Abstract

After establishment of Greek State, some young people from Ottoman Greek community started a close dialogue with the University of Athens, Greek politicians, scientists and businessmen. Meantime they played a role to carry the political targets of Greece. The Greek Doctor Apostolos N. Psaltoff from Izmir is a good example for this situation. Indeed, he had scientifically dialogues with Greece. Also, he offered services to Greek State during the war years. He tried to unite the Anatolian Greeks with Greece, at least to establish an autonomous structure to Western Anatolia.

* Dr., İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, (nilerdem@istanbul.edu.tr).

He served as a volunteer to Greek Military Health Services during the Balkan Wars. He was in close contact with Mitropolit of İzmir Hrisostomos and he affected his views. He was participating at assemblies of Greek community. He is one of the leading names defending the rights of Anatolian Greeks, during the Anatolian Operation and especially after the Battle of Sakarya. He visited Athens and Paris as member of Mikrasiatiki Amina (Anatolian Defense) Organization on behalf of Anatolian Greeks. He corresponded with Eleftherios Venizelos during his premiership and afterwards related with the status of the Greek community.

Keywords: *Psaltoff, Anatolian Defense Organization, Greek, Anatolian Operation*

Giriş

Türkçeye “*Büyük Fikir*”, “*Büyük Mefkure*” ya da “*Büyük Ülkü*” olarak çevirebileceğimiz “*Megali İdea*”¹ kavramı Türk ve Yunan tarih yazımlarında farklı olarak açıklanmıştır. Megali İdea Türk tarih yazımında İstanbul başkent olmak üzere Bizans İmparatorluğu’nu en geniş sınırlarıyla diriltmek, Yakın Doğu’da büyük bir Yunanistan kurmak, bir diğer ifadeyle Helen² emperyalizmi³ olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanında Helenlerin bütün sınırlarıyla diriltmek istedikleri, kendini varisi saydıkları Bizans ile ne tarih, ne de soy (ırk) bakımından bir ilgilerinin bulunmadığı ifade edilmiştir⁴. Oysa Yunan tarihçi ve aydınlar aynı konuyu ele aldıklarında Megali İdea’nın halka ortak bir Helen (Yunan) kimliği sunduğunu, halkı siyasal olarak eşitlediğini, ulusal bilincini genişlettiğini ve devletle uzlaştırdığını ifade etmişlerdir. Buna göre Megali İdeacılar Helenlerin kendilerine yetebileceklerini ilan etmişler ve Helenlere yeni bir milli görev sunmuşlardır. Bu görev “*doğunun uygarlaştırılması ve aynı anda Helenleştirilmesidir (Yunanlaştırılmasıdır)*”⁵.

- 1 Yunancanın Türk Alfabesi kullanılarak yazılışı konusunda Türkiye’de kurum ve kişilerin farklı uygulamalara gittikleri görülmüştür. Suat Sinanoğlu, Türk Tarih Kurumu, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Milli Kütüphane uygulamaları buna örnek olarak gösterilebilir. Biz, kullanılan transliterasyon uygulamalarından hiç birini benimsemedik. Çünkü bizim kanaatimize göre, bunların hiç birinde Yunanca okunuş tam olarak karşılanamamaktaydı. Bu esasen, Yunancada i, e ve o gibi seslerin birden fazla harfle karşılanmasından ve bunların farklı olarak belirtilmesi gerektiğinden kaynaklanan bir zorluktu. Tüm bunları düşünerek çalışmamızda Yunanca kelimelerin okunuşunu esas aldık ve kelimenin Yunanca olarak en yakın okunuş şeklini vermeye çalıştık.
- 2 Çalışmamızda Ortodoks olan, Yunanca konuşan (Rumca dediğimiz dil çok hafif şive farklılığı ile Yunancanın aynıdır) Osmanlı ve daha sonra Türk uyruklu olan azınlık mensuplarını “Rum” ifadesiyle andık. Yunanca konuşan, Ortodoks Yunanistan vatandaşlarını anmamız gerektiğinde “Yunan” kelimesini kullandık. Ancak Rumlar ve Yunanların iç içe geçtiği durumlarda “Helen” sözcüğünü tercih ettik.
- 3 Kamran İnan, “Türk-Yunan İlişkilerinde Dinamikler”, *Tarih Boyunca Türk Yunan İlişkileri*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1986, s.93.
- 4 M. Süreyya Şahin, *Fener Patrikhanesi ve Türkiye*, Ötüken Yay., İstanbul, 1996, s.164.
- 5 Thanos Veremis, “Apo To Ethniko Kratos Sto Ethnos Dihos Kratos – To Pirama Tis Organosis Konstantinupoleos [Milli Devletten Devletsiz Millete – İstanbul Örgütü Deneyimi]”, *Ethniki Taftotita Ke Ethnikismos Sti Neoteri Ellada [Çağdaş Yunanistan’da Ulusal Kimlik ve Ulusalçılık]*, Ekdosis Morfotiko İdrima Ethnikis Trapezis, Athina, 1997, ss.29-30.

Megali İdea konusunu ele almış olan Pashalis M. Kitromilidis ulusal birlik ve beraberlik için ulusalcı söylemin yaygın bir araç olarak kullanıldığını ifade etmektedir. Toprakları genişletmek her ne kadar Megali İdea'nın ideolojik ve retorik temellerini oluşturmuşsa da Yunanistan'daki yerli ve göçmen vatandaşlar arasındaki çekişme ile yüzleşilmesi çerçevesinde olmuştur. Megali İdea doğum yerlerine bakılmaksızın siyasal hakların eşitliğini desteklemek amacıyla küçük krallığın sınırlarının çok ötesine yayılmıştır. Kitromilidis Megali İdea kavramı çerçevesinde "kimin hangi kritere göre Helen (Yunan) sayılacağı ve bunu talep edebileceğinin" yanıtını aramış ve Megali İdea kavramının ortaya atıldığı 19. yüzyılda var olan karmaşık tabloya dikkat çekmiştir. Eğer dil ulusal bir simge ise, Helen ulusçuluğu ciddi bir problemle karşı karşıyadır. Zira Yunanistan'da dillerinin Yunanlaştırılması gereken Arnavutça, Ulahça, Makedonca, Sırpça ve Bulgarca konuşan Ortodokslar vardır. Anadolu'da da durum benzer karmaşıklığı göstermekte ve Anadolu Ortodoksları arasında Türkçe, Ermenice, Arapça, hatta Kürtçe konuşanlara rastlanmaktadır. Bu noktada Kitromilidis "...Cemaat aşılmalı, işlenmeli ve de uyarılmalıydı. Bu ise ancak ulusal bir eğitim aracılığıyla başarılabilirdi. Yunan Devleti'nin sınırlarının ötesinde ulusal eğitimin işlevi, Helen ulusunun sembolik sınırlarını genişletmekti" demektedir⁶. İşte bu amaç için Yunan Devleti, Atina Üniversitesi, Anadolu'da kurulan Rum cemiyetleri ve okulları, kilisenin de sağladığı destekle işbirliği halinde çalışmışlardır⁷. Bize göre bu durum, 1919'da Anadolu'ya gerçekleştirdiği askeri hareketin çok öncesinde başlayan, Yunanistan'ın Osmanlı topraklarındaki eğitim seferberliği kampanyasını da açıklamaktadır. Bu, Megali İdea'nın başka bir boyutudur ve Yunanistan için en az toprakları genişletmek kadar önemli olmuştur.

Helen ulusunun sembolik sınırlarının genişletilmesi işlemini, birbirini tamamlayan iki kurumsal ağ olabilir kılmıştır. Bu ağlardan birincisi 1836'dan itibaren gerek Balkanlar'da, gerekse Anadolu'da şehirden şehre yayılan konsolosluk ve viskonsillerin oluşturduğu ağıdır. Diğeriyse Rum okulları ağıdır ve her iki ağda da Atina'da eğitim görmüş kişiler yer almışlardır. Kaldı ki Yunan Devleti kurulduktan sonra, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Rumların eğitiminde büyük bir değişim meydana gelmiştir. Yunan İhtilali öncesinde Rumların orta öğrenimindeki öğretmenler ya dini eğitimin en önemli merkezlerinde, ya da Avrupa üniversitelerinde eğitim alırlarken, Atina Üniversitesi kurulduktan sonra Anadolu orta öğrenimine en çok öğretmen sağlayan kurum haline gelmiştir. Rum gençlerinin Atina Üniversitesi'ne yönelmeleri şüphesiz ki konsolosluk faaliyetlerine bağlı olarak gelişmiştir. Atina Üniversitesi'nde yetişmiş öğretmenler, sırasıyla temel eğitimdeki öğrencileri yetiştirmişlerdir.

6 Pashalis M. Kitromilidis, "Noeres Kinotites Ke İ Aparhes Tu Ethniku Zitimatōs Sta Valkania [Akıllı Cemaatler ve Balkanlarda Ulusal Meselenin Başlangıcı]", *Ethniki Taftotita Ke Ethnikismos Sti Neoteri Ellada [Çağdaş Yunanistan'da Ulusal Kimlik ve Ulusalcılık]*, Ekdosis Morfotiko İdrima Ethnikis Trapezis, Athina, 1997, ss.81-90.

7 Nilüfer Erdem, *Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle Anadolu Harekatı (1919-1923)*, Derlem Yay., İstanbul, 2010, s.40.

Öğretmenleri, Yunanistan'ın sunduğu yüksek öğretim olanaklarından yararlanan diğer gruplar takip etmiştir. Her geçen gün İtalya, Fransa, ya da Almanya yerine Atina'da eğitim görmüş avukat, doktor ve gazeteci sayısı artmış ve 19. yüzyıl sonlarında bunlar doğdukları yerlere geri dönmüşlerdir. Buldukları bölgede Osmanlı Devleti'nin Hıristiyan uyrukları arasında Yunan Devleti'nin siyasi geleneğini yaygınlaştırmakta öncülük etmişler, doktorluk, avukatlık ve öğretmenlik gibi meslekleri Osmanlı Devleti sınırları içinde herhangi bir zorlukla karşılaşmaksızın icra etmişlerdir⁸.

İlginçtir ki Atina Tıp Fakültesi öğrencilerini beş ve üç yıllık olmak üzere iki farklı programla yetiştirmiştir. Üç yıllık programa girenler, Türkiye'de hekimlik yapmak ve aynı zamanda siyasi bir misyonla çalışmak üzere eğitilmişlerdir. Bu sistem uzun süre devam etmiş, yüzlerce Yunan genci üç yılda öğrenebildikleriyle Türkiye'ye gelerek Tıp Fakültesi'nde zayıf bir sınavdan geçmek suretiyle doktorluk yapma yetkisini kazanmışlar, bu imkanı da o zaman Tıp Fakültesi'nde görev yapan Rum hocalar sayesinde elde etmişlerdir. Aynı sistem Yunanistan tarafından Mısır'da da uygulanmıştır⁹. Bu eğitilmiş grup Yunan Devleti'nin "ulusal merkez" olarak ortaya çıkmasında taşıyıcı rolü üstlenmişler, "bizim üniversitemiz", "bizim ulusumuz", "Türkiye Helenizm'i" gibi konulardan söz eder olmuşlardır¹⁰. İzmirli Rum Doktor Apostolos N. Psaltoff gerek Balkan Savaşları, gerekse Yunanistan'ın Anadolu Harekatı dönemindeki etkinlikleriyle yukarıda çizmiş olduğumuz tabloya ilişkin son derece iyi bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır ve bu sebeple makalemizde ele alınacaktır. Zira icra ettiği hekimlik mesleği dışında Batı Anadolu Rumlarının önderleri arasında yer almıştır. İsmi Yunancaya tek "f" ile girmesine rağmen, yazışmalarında kullandığı antetli kağıtta Psaltoff olarak görülmektedir¹¹. Bu sebeple makalemizde İzmirli doktor, "Psaltoff" olarak anılacaktır. Ancak şunu da vurgulamalıyız ki, aynı dönemde İzmir'de Psaltoff soyadını taşıyan bir başka doktor daha faal olmuştur. Bu şahsın ilk ismi Konstantinos'tur¹². Dolayısıyla belgeler ya da gazete haberleri okunurken söz konusu iki İzmirli doktorun karıştırılmamasına özen göstermek gerekmektedir.

Psaltoff'un Yunanistan'ın Anadolu Harekatı Öncesi Etkinlikleri

İzmir Rum Hastanesi cerrahlarından Apostolos N. Psaltoff ile ilgili rastladığımız ilk bilgi, 6-11 Mayıs 1901'de Atina'da düzenlenmiş olan Birinci Panhelenik Tıp Kongresi'ne katıldığıyla ilgilidir. Söz konusu kongre Atina

8 Kitromilidis, *a.g.m.*, ss.90-93.

9 "Meslek Gazetesi'nin Gözüyle Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türk Doktorluğu ve Tıp Fakültesi", Çev. Sabahattin Özel, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 10, 2006, ss.254-255.

10 Sia Anagnostopulu, *Mikra Asia 19os e. -1919 [Anadolu 19. y.y. - 1919]*, 2i Ekdosi [2. baskı], Ekdosis Ellinika Grammata [Ellinika Grammata Yay.], Athina, 1998, ss.317-318.

11 *Atina Venizelos Arşivi*, Dosya No: 173-312-040.

12 *Atina Venizelos Arşivi*, Dosya No: 173-020-120; *Atina Venizelos Arşivi*, Dosya No: 173-310-11.

Tıp Şirketi'nin öncülüğünde gerçekleştirilmiş ve kongrede Helen doktorların Helenizm'in başkentinde bir araya gelerek bilimin ilerlemesine katkıda buldukları ifade edilmiştir. Yunanistan sınırları içinde yaşayan ve dışındaki Rum cemaatlerine mensup olan toplam 4000 Helen doktora davetiye gönderilmiş, bunlardan 537'si davete olumlu yanıt vermişlerdir. Kongrede Atina'dan 214 ve Yunanistan'ın diğer şehirlerinden 197 doktor yer almıştır. Yunanistan dışındaki cemaatlerden ise çoğunluğu İstanbul, İzmir ve Anadolu şehirlerinden olmak üzere 126 doktor katılımcı olmuştur. İlk kez iki bayan doktorun da hazır bulunduğu kongrenin toplanması, "*Helen Tıp camiasının asırlık rüyasının hayat bulması*" olarak yorumlanmıştır. Psaltoff kongrede apandisit ameliyatı ile cerrahide anestezi konularında söz alırken, bir başka İzmirli cerrah Hristos Daskalakis sırt bölgesine gerçekleştirilecek cerrahi müdahaleden söz etmiştir. Atina Üniversitesi'nin büyük tören salonunda gerçekleştirilen kongrenin ilk günü akşamında kongrecilere Zappiyon Sarayın'da¹³, Atina Belediye Başkanı Spiros Merkuris tarafından yemek verilmiştir. Sonraki gün gazetelerde kongreye katılan doktorlar adına söz alan Gerasimos Fokas'ın "*Helen doktorlar olarak, Helenizm'in başkentinde bir araya geldik. Görüşlerimizi beyan ederek çağdaş Helen biliminin ilerlemesini istiyoruz. Atinalıların şanlı şehri yaşasın*" cümleleri yer almıştır¹⁴.

Balkan Savaşlarının ayak seslerinin duyulmasıyla birlikte Yunanistan 17 Eylül 1912'de seferberlik ilan etmiş, ancak bu ilan Yunan askeri sağlık hizmetlerine ilk başlarda beklenen katkıyı sunmamıştır. Bunun sebebi, yedekteki sağlıkçı subayların yurt dışında bulunmaları ve zamanında hizmete başlayamamalarıdır. Dolayısıyla Balkan Savaşlarının ilk günlerinde Yunan askeri sağlık hizmetlerinde personel eksikliği yaşanmıştır¹⁵. İlerleyen süreçte Amerika Birleşik Devletleri, Mısır ve Osmanlı Devleti gibi Yunanistan sınırları dışındaki Helenlerin gönüllü olmalarıyla birlikte Yunan askeri sağlık hizmetlerindeki personel sayısı artmıştır. Yunan askeri sağlık hizmetlerine Yunanistan dışındaki Rum cemaatlerine mensup 84 doktor da katkı sunmuştur. Gönüllü olan doktorların en ünlüleri arasında Mısır'dan Rum Kızılhaç Hastanesi ile gelen Stefanos Kartulis'in, Osmanlı Ordusu'nda görev icra ederken istifa edip Yunanların saflarına geçen cerrah Nikos Hasapis'in ve İzmirli cerrah Apostolos N. Psaltoff'un isimleri sayılmaktadır¹⁶. Nitekim Atina'daki Venizelos Arşivi'nde

13 Atina'nın en önemli merkezlerinden olan Zappiyon Sarayı (Zappiyon Megaro), Ulusal Bahçe'nin (Ethnikos Kipos) içinde yer almaktadır. Resmi açılışı 1888'de gerçekleştirilmiş olan 25 odalı bu Neoklasik usluptaki yapı, çağdaş Yunanistan tarihi ile yakından ilgilidir. Zira pek çok resmi ya da özel etkinliğe ev sahipliği yapmıştır. Çevrimiçi <http://el.wikipedia.org> [14.10.2013]

14 L. Vladimirov - H. Frangkidis, "To Panelliniyon İatrikon Sinedriyon Tu 1901 [1901 Panhelenik Tıp Kongresi]", *Arhiya Ellinikis İatrikis*, Tomos: 19, Tevhos: 6, Noemvriyos-Dekemvriyos [Kasım-Aralık] 2002, ss.700-707.

15 Dr. İyoannis Kuseris, "İ İgionomiki İpiresia Tu Elliniku Stratu Ke İ Sinisfora Tis Kata Tin Diyarkiya Ton Valkanikon Polemon 1912-1913 [Yunan Ordusu'nun Sağlık Hizmetleri ve 1912-1913 Balkan Savaşları'na Katkısı]" Çevrimiçi <http://www.hologosmed.gr> [21.06.2013]

16 "Akolouthontas To 11o Pedino Hirurgiyo Stus Valkanikus Polemos [Balkan Savaşlarında 11. Sahra Hastanesini Takip Ederken]", Çevrimiçi <http://www.servou.gr> [21.06.2013]

Psaltoff'un Venizelos'a hitaben kaleme aldığı ve savaş döneminde sunduğu hizmetlere karşılık ücret istemediğini beyan ettiği bir mektubu yer almaktadır. 10 Şubat 1913¹⁷ tarihli kısa mektubunda Psaltoff kendini, "Orduya askeri doktor olarak katıldığım ilk günden ... savaşın ihtiyaçları için hizmet sunduğum son güne kadar olan tüm maaşlarımdan feragat ediyorum" cümlesi ile ifade etmiş, Venizelos'a karşı büyük saygısının ve bağlılığının altını çizmiştir¹⁸.

Venizelos Arşivi'nde yer alan ve 19 Haziran 1914 tarihini taşıyan bir başka mektup, Psaltoff'un ilerleyen süreçte de Yunan Başbakanı Venizelos ile diyalogunun sürdüğünü ortaya koyar niteliktedir. Sol köşesinde "Dr. A. N. Psaltoff - İzmir" antetini taşıyan kağıtlara yazılmış olan mektupta, İttihatçıların belli bir programı çerçevesinde Anadolu Rumlarının sistemli bir şekilde sürgün edildikleri, kırsalda darp, boykotaj ve yağmalama gibi bir takım olayların yaşandığı, kiliselere ait kutsal gereçlerin Yahudiler tarafından satıldıkları iddia edilmektedir. Batı Anadolu'da yaşananların sorumluları olarak Harbiye Nazırı Enver Paşa, Dahiliye Nazırı Talat Paşa, İttihatçıların önde gelenlerinden Doktor Nazım Bey ve İzmir Valisi Rahmi Bey gösterilmektedir. Büyük devletlere ait tercümanların durumu fark ettiklerine de değinilmekte ve onların yaşananları hükümetlerine nasıl yansıtacaklarının bilinmeyeceği, zira bunun güttükleri siyasete göre şekilleneceği ifade edilmektedir¹⁹.

Psaltoff'un iddialarını yorumlayabilmek adına şunu da ilave etmeliyiz ki, Rahmi Bey 1913 yılında İzmir Valiliği'ne getirilmiştir. Rahmi Bey'in İzmir Valiliği'ne getirilmesindeki en büyük etken, İttihat Terakki'nin bölgeye verdiği önemdir. Rahmi Bey bu göreve, Batı Anadolu'da Rumların ve yabancıların etkinlikleri olması sebebiyle, yönetsel ve ekonomik önlemler doğrultusunda yapılacak olan çalışmalar sebebiyle getirilmiştir. Rahmi Bey'in bilinen resmi görevi dışında, özel bir siyasi görevi de olmuştur. Bu görev, ekonomisi yabancılaşan Batı Anadolu'da Osmanlı'nın çıkarlarını ne pahasına olursa olsun gözetmek ve birçok askeri, politik ve toplumsal etkinliklerin yanı sıra ülkenin ulusal güçlerini geliştirmektir. Savaş yıllarının olağanüstü koşulları sebebiyle zorlaşan şehir güvenliği Rahmi Bey'in gayretleriyle düzene konmuş, güvenliğin sağlanmasında azınlık ve yerli ayrımı yapılmaksızın hizmet verilmeye çalışılmış, bu doğrultuda alınan önlemler sonunda Paskalya'da silah atılması yasaklanmış, ayinlerde "Yaşasın (Zito) Venizelos!" diyenler hakkında soruşturma açılmıştır. Rahmi Bey Birinci Dünya Savaşı içinde tüm imkansızlıklara rağmen şehre

17 Yunanistan 13 Şubat 1923'e kadar eski, yani Julius takvimini takip etmiştir. Bu tarihten itibaren Gregorius takvimini kullanmıştır. Julius takvimi, Gregorius takviminin 13 gün gerisindedir. Türkiye de 1 Ocak 1926 itibarıyla Gregorius esasına dayalı miladi takvime geçmiştir. Bu takvim, Gregoryan takvim adını da taşımaktadır. Biz çalışmamızda, belge üzerindeki tarihi olduğu gibi, diğer taraftan gazete nüshalarındaki tarihi verirken Julius Takvimine ait verileri parantez içinde vermekte yarar gördük. Yunanistan'daki takvim değişikliğiyle ilgili yararlanılan kaynak: Stilianos Ep.Gonatas, *Apomnimonevmata [Anılar]*, Athina, 1958, ss.263-264.

18 *Atina Venizelos Arşivi*, Dosya No: 173-311-017.

19 *Atina Venizelos Arşivi*, Dosya No: 173-312-040.

modern bir görünüm kazandırmak için çeşitli girişimlerde bulunmuş, ancak bu çalışmalar sırasında oldukça fazla sayıda istimlak yapılması gerekmiştir. Özellikle Birinci Dünya Savaşı'nın çetin koşullarında alınan sert tedbirler, Rahmi Bey'e dosttan çok düşman kazandırmıştır²⁰. Nitekim Psaltoff'un Venizelos'a gönderdiği mektubu da bu çerçevede yorumlamak gerekir.

Psaltoff'un Yunanistan'ın Anadolu Harekatı Dönemindeki Etkinlikleri

1920 yılındaki İzmir hakkında bilgi veren bir rehber,²¹ Apostolos N. Psaltoff'un o dönemdeki mesleki ve sosyal hayatı hakkında da ipuçları içermektedir. Rehberden öğrendiğimize göre bu dönemde Psaltoff, yaklaşık iki yüz yıllık bir geçmişe sahip olan "Mihail İsaia Hastanesi"nin Kadın Hastalıkları Servisi'nin cerrahıdır. Rehberde Mihail İsaia Hastanesi ile ilgili olarak Anadolu'lu yoksul hastaların sığınağı olduğu, din ve mezhep farkı gözetmeksizin yılda 3 bin civarında hastanın tedavisiyle ilgilendiği ifade edilmektedir. Hastane masrafları savaş öncesinde gayrimenkullerden gelen gelirler ve hayırseverlerin katkılarından karşılanmışlarsa da, Anadolu Harekatı döneminde ihtiyaçlar artmıştır. Savaş koşulları ve İzmir'e sığınan mülteciler sebebiyle kurum ekonomik krizin eşiğine gelmiş ve bunu atlatabilmek için bir yandan borç alırken, diğer yandan da emlak varlıklarının bir bölümünü satışa çıkarmıştır. Ancak asıl altı çizilmesi gereken, Anadolu Harekatı döneminde başhekimliği Çunukas olan Yunan Kızılhaçı'nın, Mihail İsaia Hastanesi'ne konuşlandığıdır²². 1920'li yıllarda Psaltoff 1893 yılında kurulmuş olan, 1913'te kundaklansa da 1914 yılında yeniden faaliyete geçmiş olan Sportik [Spoting] Kulüp²³ ve 300 civarı üyeye sahip 1902 yılında kurulmuş olan İzmir Kulübü yönetim kurullarında da yer almıştır²⁴.

1920 yılına ait rehberde dikkatlice bakıldığında, Apostolos N. Psaltoff'un bu dönemde Ortodoks Rum Cemaatine ait Merkez Meclisi üyesi olduğu da görülmektedir. Rum cemaate ait İhtiyar Meclisi ve Merkez Meclisi Metropolitik çatısı altında İzmir Metropoliti Hrisostomos²⁵ ya da O'nun vekili olan piskopos

20 Ahmet Mehmetefendioğlu, "Rahmi Bey'in İzmir Valiliği", *Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, C.1, S.3, 1993, ss.347-370.

21 Söz konusu rehber 1919 yılında "Geo" Reklam Şirketi tarafından "Yunanistan rehberi 1920" adıyla Atina'da yayımlanmıştır. Atina'da yayınlanmakta olan "Pontiki" haftalık mizah dergisi, 1992 yılında rehberi okuyucularına yeniden sunmuştur. İzmir ve çevresini konu edinen rehberin 103 sayfası Engin Berber tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Engin Berber, *İzmir 1920 Yunanistan Rehberinden İşgal Altındaki Bir Kentin Öyküsü*, Akademi Kitabevi, İzmir, 1998, s.IV-V.

22 *Ag..e.*, s.38.

23 *A.g.e.*, ss.32-33.

24 İzmir Kulübü 1886 yılında kurulmuş olan Yeni Kulüp'le, 1859 yılında kurulmuş olan Avrupa Kulübü'nün 1902 yılında birleşmesi sonucu ortaya çıkmıştır. İngiliz Merdiveni ile ona paralel sokak arasında yer almış olan kulüp, üyeler ve ailelerinin yemek yiyebilecekleri bir lokantayı da ihtiva etmiştir. *A.g.e.*, s.37.

25 İzmir Metropoliti Hrisostomos Kalafatis (1868-1922) Heybeliada Ruhban Okulu mezunu olup, Drama Metropolitliği görevinde de bulunmuştur. Drama Metropolitliği

başkanlığında haftada iki kez toplanmış ve cemaatin sorunları hakkında kararlar vermiştir. Adını verdiğimiz meclisler Ortodoks cemaati ile ilgili hükümlerin uygulanmasında ve bazı kurumların maddi ihtiyaçlarının giderilmesi için para tahsis etmede kullanılan cemaat kasasının idaresinde söz sahibi olmuştur²⁶.

Venizelos Arşivi'nde yukarıdaki bilgileri destekler nitelikte iki belge yer almaktadır. Psaltoff'un Metropolit'in yakın çevresi içerisinde yer aldığını, hatta onun kararlarını etkileyebileceğini gösteren 2 Mart 1922 tarihli belge, İzmir'de yayınlanmakta olan Amalthiya Gazetesi²⁷ Müdürü Sokratis Solomonidis'in komutan Panayotis Dagle's'e gönderdiği bir mektuptur. Solomonidis mektubunda Hrisostomos'un Patrik Meletios'u ilk başlarda tanımak ve zikretmek istemediğini, oysa İzmirli ve genel olarak Anadolu Rumların fanatik Venizelistler olduklarını, diğer taraftan İzmir çevresindeki diğer tüm başpapazların aylar öncesinden Patrik'in ismini zikretmeye başladıklarını ifade etmiştir. Hrisostomos'un Patrik konusundaki tavrı Rum cemaatin tepkisine, hatta Hrisostomos'un sürgün edilebileceğiyle²⁸ ilgili kaygılara sebep olmuştur. Bu sebeple Solomonidis ve Psaltoff'un da içinde bulunduğu Metropolit'in yakın çevresi devreye girerek, kendisine cemaatin düşüncesine saygı göstermesi gerektiğini telkin etmiştir. Bunun üzerine Hrisostomos Patrik Meletios'a kendisini tanıdığını ve tebrik ettiğini ifade ettiği bir mesaj göndermiştir²⁹. Şu bilgiyi eklemekte yarar görüyoruz ki, 8 Aralık 1921'de Patrik seçilen Meletios'ı bir Venizelisttir ve "Yaşasın Venizelos!" nidaları arasında patrikliği üstlenmiştir. Bu dönemdeki Antivenizelist Yunan Hükümeti seçimin hukuken geçersiz olduğunu ve sonucu tanımadığını açıklamış, ayrıca Meletios'un patrikliği döneminde Atina Fener'e verdiği ödeneği kesmiştir³⁰. İşaret ettiğimiz belgeden Hrisostomos'un bu dönemdeki Yunan Hükümeti ile ilişkilerini iyi götürmek istediği anlaşılmaktadır³¹. Aslında icraatlarına bakıldığında Hrisostomos ile

görevinde bulunduğu esnada da Türk yetkililerini kaygılandıran faaliyetlerde bulunmuş olan Hrisostomos, İzmir Metropolitliği'ni 1910 yılında üstlenmiştir. N. Muçopulos, K. Vakalopulos, Ap. Kesopulos, *Alismonites Patrides – İ Fotodotra Mikrasia [Unutulmaz Vatanlar – Işık Kaynağı Anadolu]*, Ekodosis Ciambiris Piramida [Ciambiris Piramida Yay.], Thessaloniki [Selanik], ty, ss.149-155.

26 Berber, A.g.e., s.27.

27 1838'de yayımlanmaya başlamış olan gazete, Anadolu Harekatı sonrası İzmirli Rumların Yunanistan'a göç etmesi üzerine Atina'da da bir süre çıkmış, ancak 28 Ekim 1923'te kapanmıştır. Ali Arslan, *Osmanlı'dan Cumhuriyete Rum Basını*, Truva Yay., İstanbul, 2005, ss.79-80.

28 Hrisostomos Birinci Dünya Savaşı sonrasında menfi ve zararlı hareketlerinden dolayı Osmanlı Hükümeti tarafından İzmir'den uzaklaştırılmıştır. 1919 yılının Ocak ayında İzmir'e dönmüş, bu yörede bulunan yerli Rumların, bir Yunan işgalinde uygulayacakları tutumun planlanması bakımından büyük bir gayret sarf etmiştir. Selahattin Tansel, *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, C.1, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul, 1991, ss.172-173; Erdem, a.g.e., s.164.

29 *Atina Venizelos Arşivi*, Dosya No: 173-02-303.

30 Elçin Macar, *Cumhuriyet Döneminde İstanbul Rum Patrikhanesi*, İletişim Yay., İstanbul, 2003, ss.80-81.

31 Yunanistan Anadolu'da Harekat gerçekleştirdiği bir dönemde, 14 Kasım (1 Kasım) 1920 tarihinde seçime gitmiş ve bu seçimleri Venizelos ve partisi kaybetmiştir. Antivenizelist cephenin iktidara gelmesiyle beraber devletin idari ve askeri kadrolarında bir takım görev değişiklikleri, hatta ihraçlar söz konusu olmuştur. Erdem, a.g.e., ss.278-301.

Meletios'un aynı paralelde hareket ettikleri ortadadır³². 23 Haziran 1923 tarihli belge ise, Psaltoff tarafından Yunan yetkililere Credit Lyonnais Bankası'nın İzmir Şubesi'ndeki kasaların Türk yetkililerce zorlandığının ihbar edildiğini ortaya koymaktadır. Belge bize Psaltoff'un cemaat kasası ve tasarruflarıyla yakın ilişki içinde olduğunu düşündürmüştür³³.

Apostolos N. Psaltoff ismi özellikle Sakarya Savaşı sonrası daha bir ön plana çıkmaktadır. Yunanistan'ın Anadolu'yu terk edeceğine dair söylentilerin ortaya çıkması üzerine tarih sahnesinde yerini almış olan Helen Anadolu Savunma [Mikrasiyatiki Amina] Örgütü'nün temelleri, 1921 Ekim'inde Psaltoff'un bürosunda bir araya gelmiş olan Sokratis, Solomonidis, İoakimidis, Dulgeridis, Hariatis, Lambro ve İzmir Yunan İdaresi İçişleri Bölümü'nden Müfettiş Evripeos tarafından atılmıştır³⁴. İzmir Metropoliti Hrisosotomos'un teşvikiyle kurulmuş, amacı Anadolu Rumlarının "*haklarını savunmak*" için bir direniş örgütlemek ve Batı Anadolu'da otonom bir devlet kurulmasına dönük bir etkinlik ortaya koymak olan örgütün amblemi, ateşin üzerinde kanatları açık biçimde duran bir Anka kuşudur³⁵.

Atina'da yayınlanmış olan Skrip gazetesinin 5 Mart (20 Şubat) 1922 tarihli nüshasında yer alan bir yazıda, Anadolu Rumlarının bir kongre topladıklarına işaret edilmekte ve kongreye İzmirliler haricinde taşradan da temsilciler katıldığından, Alaşehir ve Çeşme metropolitlerinin de hazır bulunduğundan söz edilmektedir. İlk konuşmalar taşradan kaç kişi bulunması gerektiği üzerinde yoğunlaşmış, her bölgenin nüfusuna göre temsilci sayısını belirlemekte özgür bırakılması, halkı aydınlatmak ve bağ kurabilmek amacıyla iç bölge kuruluşlarından da kongreye temsilci çağırılması gerektiği konusunda karar kılınmıştır. Kongrecilerden biri olan Psaltoff söz aldığı Anadolu Rumlarının derhal mücadeleye geçmesi gerektiğini, etkinlik programını, hazirun cetvelini ve miting gerçekleştirilmesini belirlemek üzere iki komisyon teşkil edilmesini savunmuştur. Gizli oyla yön haritasını belirleyecek komisyona Psaltoff başta olmak üzere Evfrimidis, Marsellos, Tenekidis ve Apostolu seçilmişlerdir. Miting tertip edecek komisyonun üyeleri de ayrıca belirlenmiştir³⁶.

Selanik'te yayınlanmış olan Makedonia gazetesinin 19 Mart (6 Mart) 1922 tarihli nüshasında, Anadolu Rumlarının büyük bir dikkatle Yunanistan'daki gelişmeleri izlediklerine temas edilmiştir. "*Bugün 62 bin Anadolu Yunan bayrağı*

32 Macar, *a.g.e.*, ss.81-82.

33 Söz konusu belge dönemin Yunanistan Başbakanı Gonatas tarafından Lozan'daki Yunan heyetine gönderilmiş bir mesajdır ve burada Psaltoff'un yaptığı ihbar dile getirilmiştir. *Atina Venizelos Arşivi* 173-040-14 Nolu Dosya

34 Hr. Em. Aggelomatis, *To Hroniko Megalis Tragodias [Büyük Trajedinin Tarihi]*, Ekdisos Estia [Estia Yay.], Athina, 1971, s.128.

35 Berber, "Batı Anadolu Rumlarının Son Fedakarlığı, Ya Da 9 Eylül 1922'yi Önleyemeyen Bir Askeri Yapılanma: Küçük Asya Savunma Örgütü", *Cumhuriyet Gazetesi* 9 Eylül İzmir'in Kurtuluşu Özel Eki, 9 Eylül 2006, s.64.

36 "Organosis Ton Mikrasiaton [Anadoluluların Örgütlenmesi]", *Skrip Gazetesi*, 5 Mart (20 Şubat) 1922, s.4.

altında hizmet vermektedir. Yunanistan'daki siyasi gelişmelere bakarak Anadolu'lular, kendi kaderlerini ellerine almaya karar vermişlerdir" denilmiştir. Helen Anadolu Savunma Örgütü'nün Anadolu Rumlarının hükümeti gibi olduğundan, 18 Mart (5 Mart) günü kapalı kapılar ardında toplantı gerçekleştirerek, büyük öneme sahip kararlar aldığından söz edilmiştir. Alınan kararlar içinde Yunan Ordusu'nun her şekilde güçlendirilmesi için ciddi ve aktif bir etkinlik ortaya konulması da vardır. Ayrıca Avrupa'daki merkezlerle olduğu gibi, İstanbul'daki ulusal ve dini merkezlerle de diyaloga geçilecektir. Aynı amaç uğruna çalışan tüm kuruluşlar eşzamanlı ve uyumlu olacaklardır³⁷.

Nitekim Anadolu Savunma Örgütü'ne mensup bir heyet, 1922 Nisan ayı içinde Atina'yı ziyaret etmiş, söz konusu ziyaret gerek Atina, gerekse Selanik gazetelerinde geniş yankı bulmuştur³⁸. Psaltoff'un liderliğinde ve Psaltoff dışında Argiropulos ve Hacıapostolu'dan oluşan örgüt heyeti 28 Nisan (15 Nisan) 1922 tarihinde Atina'ya ulaşmıştır. Heyet Atina'ya ulaşır ulaşmaz Dışişleri Bakanı Baltacis'i ve Başbakan Gunaris'i ziyaret etmiş, Yunan basınıyla temasa geçmiş ve hemen hemen tüm gazetelere uğramıştır. Gerçekleştirdiği ziyaretlerde amacının özgürlüğü konusunda heyecan içinde olan Anadolu Rum halkının taleplerini dile getirmek olduğunu ifade eden heyet, Anadolu Hıristiyanların kanlarının son damlasına kadar mücadele etmeye hazır olduklarına dikkat çekmiştir³⁹. Heyetkiler Atina'da buldukları süre içinde Skuludis, Eftaksias, Busios ve Stratos gibi çeşitli siyasi liderler, ayrıca Yüksek Komiser Steryadis⁴⁰, Yunan Meclisi Başkanı Lomvardos⁴¹, Liberal Parti lideri Daglis, eski başbakanlardan Kalogeropoulos, Midilli'nin ileri gelenleri ve Doğu [Anatoli] Cemiyeti⁴² Yönetim Kurulu ile görüşmeler gerçekleştirmişlerdir⁴³. Atina'da buldukları dönem içinde İngiltere, Fransa ve İtalya elçilikleriyle de temas kurmuşlardır⁴⁴.

Heyetin en önemli günü 3 Mayıs (20 Nisan) 1922 olmuştur. Öyleki heyet 11:00'den 13:30'a kadar Başbakan Gunaris ile görüş alışverişinde bulunmuştur. Görüşmede Gunaris ile birlikte Harbiye Bakanı Theotokis ve Dışişleri Bakanı Baltacis de hazır bulunmuşlardır. Heyet üyeleri başbakana,

37 "Apofasis Tis Aminis - Sinergasia Ton Patriyarhiyon [Amina'nın Kararı - Patrikhane İle İşbirliği]", *Makedonia Gazetesi*, 19 Mart (6 Mart) 1922, s.3.

38 "Apofasis Tis Aminis [Amina'nın (Örgütün) Kararı]", *Makedonia Gazetesi*, 25 Nisan (12 Nisan) 1922, s.4.

39 "Epitropi Tis Smirnis İs Athinas [İzmir Heyeti Atina'da]", *Embros Gazetesi*, 29 Nisan (16 Nisan) 1922, s.4.

40 "İ Epitropi Tis Mikrasiatikis Aminis [Anadolu Savunma Heyeti]", *Embros Gazetesi*, 30 Nisan (17 Nisan) 1922, s.4.

41 "Makra Siskepsis Dia To Mikrasiatikon Zitima [Anadolu Meselesiyle İlgili Uzun Toplantı]", *Skrip Gazetesi*, 1 Mayıs (18 Nisan) 1922, s. 4.

42 Doğu [Anatoli] Cemiyeti, 1895'te Anadolu Rumlar tarafından Atina'da kurulmuştur. *Kitromilidis, a.g.m., s.94*

43 "İ Mikrasiatikiki Organosis En Athines [Anadolu Örgütü Atina'da]", *Embros Gazetesi*, 1 Mayıs (18 Nisan) 1922, s.4.

44 "Epitropi Tis Mikrasiatikiki Organosis Episkefthi Htes Tus Presveftas [Anadolu Örgütü Heyeti Dün Elçilikleri Ziyaret Etmiştir]", *Embros Gazetesi*, 2 Mayıs (19 Nisan) 1922, s.4.

çeşitli siyasi şahsiyetler ve elçilik yetkilileri ile gerçekleştirdikleri görüşmelerle ilgili izlenimlerini nakletmişler ve bu görüşmelerden cesaret aldıklarını ifade etmişlerdir. Gunaris de heyetle cesaret verici bir şekilde konuşmuş ve Anadolu ile ilgili korkuların yersiz olduklarını, Yunanistan'ın Anadolu'yu terk etmesinin söz konusu olmadığını vurgulamıştır. Akşam saat 22:30'da örgüt heyeti, Yunan Başbakanı Gunaris, Dışişleri Bakanı Baltacis ve Ekonomi Bakanı Protopapadakis ile söyleşilerine devam etmiştir. Görüşme Baltacis'in evinde gerçekleşmiş ve Başbakan bir kez daha heyete Anadolu'nun Yunan Ordusu tarafından terk edilmeyeceğinin güvencesini vermiştir. Ayrıca hükümetin görüşlerinin, Anadolu Rum halkının görüşleriyle örtüştüğü de açıklanmıştır. Örgüt heyeti 3 Mayıs (20 Nisan) günü Atina'da bulunan Papulas ile de bir araya gelmiş⁴⁵ ve bu toplantıda örgüt ile ilgili bir takım detaylar ele alınmıştır⁴⁶.

Psaltoff, Argiropulos ve Hacıapostolu 4 Mayıs (21 Nisan) sabah 11:00 sularında Yunan Kralı Konstantin'in huzuruna çıkmışlardır. İfade edildiğine göre Konstantin'e Anadolu Rum halkının bir daha Türk boyunduruğuna girmek istemediğini de beyan ederek, Anadolu'daki örgütlenme hakkında bilgi vermişlerdir. Kral'ın huzuruna kabul edilmelerinin ardından Velihaht Georgios ile de görüşmüşlerdir. Velihaht heyetkilere tüm Helenlerin Anadolu'da yaşananları dikkatle izlediklerini söyleyerek, davaya inanç ve sabır telkin etmiştir⁴⁷.

Psaltoff liderliğindeki heyet Atina'dan ayrılmazdan önce gerçekleştirdiği temaslarla ilgili Basın Dairesi aracılığıyla bir açıklamada bulunmuş, Anadolu halkının özgürlüğünün korunmasıyla ilgili maddi ve manevi tüm gücünü ortaya koyacağıyla ilgili kararlılığını ilan etmiştir. Anadolu Rumlarının mücadelesine gösterdikleri duyarlılıktan dolayı Yunan Hükümeti'ne, basınına, meclisteki grup liderlerine, çeşitli yetkililere ve Yunan halkına teşekkür etmiştir⁴⁸. Embros gazetesi heyetin İzmir'e döndüğünde Atina notlarıyla ilgili yaptığı açıklamaları da sütunlarına taşımıştır. Heyet Anadolu Rumlarına, Yunan Hükümeti'nin örgütün üstlendiği rolü kabul ettiğini, Yunanistan'ın barış gerçekleştirmeden Anadolu topraklarından asker çekemeyeceğini, Yunan Hükümeti'nin görüşleriyle Anadolu Rumlarının görüşlerinin örtüştüğünü duyurmuştur⁴⁹.

45 "E Enerjiye Ton Mikrasiaton [Anadoluluların Faaliyetleri]", *Skrip Gazetesi*, 4 Mayıs (21 Nisan) 1922, s.4.

46 "İ Htesini Kinisis Tis Mikrasiatikis Epitropis [Anadolu Heyetinin Dünkü Faaliyeti]", *Embros Gazetesi*, 4 Mayıs (21 Nisan) 1922, s.1.

47 "İ Mikra Asia Tha Mini Elefthera [Anadolu Özgür Olarak Kalacaktır]", *Makedonia Gazetesi*, 5 Mayıs (22 Nisan) 1922, s.2.

48 "Epitropi Ton Mikrasiaton Parusiasthi Htes Enopion Tu Vasileos [Anadolu Heyeti Dün Kral'ın Huzuruna Çıkmıştır]", *Skrip Gazetesi*, 5 Mayıs (22 Nisan) 1922, s. 4; "İ Mikrasiatiki Epitropi Para Tu Vasilia [Anadolu Heyeti Kral'ın Huzurunda]", *Embros Gazetesi*, 5 Mayıs (22 Nisan) 1922, s.4.

49 "İ Anakinosis Tis Mikrasiatikis Organoseos Pros To Mikrasiatikon Laon [Anadolu Halkına Hitaben Örgütün Açıklamaları]", *Embros Gazetesi*, 7 Mayıs (24 Nisan) 1922, s.4.

Anadolu Savunma Örgütü Yunanistan'da gerçekleştirdiği etkinlikler yanında yabancı devletler nezdinde de bir takım girişimlerde bulunmuş ve çeşitli merkezlere muhtıralar sunmuştur. Gerek Avrupa'ya, gerekse Amerika'ya heyetler de göndermiştir. Yunanistan'da yayınlanan gazeteler zaman zaman bu heyetlerle ilgili bilgilere yer vermişlerdir. Örneğin Embros gazetesinin 22 Mayıs (9 Mayıs) 1922 tarihli nüshasında Avrupa'ya gidecek örgüt heyeti içinde Psaltoff ile birlikte Argiropulos, Lambrou, Tenekidis, Papamihalis, Marsellos ve Evstathiadu'nun isimleri sayılmıştır⁵⁰. İlerleyen süreçteyse Psaltoff'un Paris'e yalnız gittiği⁵¹, çeşitli basın temsilcileri ve siyasetçilerle bir araya geldiği yazılmıştır.⁵² Yunan basın organlarından öğrendiğimiz kadarıyla Psaltoff bu görüşmelerinde Batı Anadolu'nun otonom bir yapıya sahip olabileceğini de dillendirmiştir⁵³.

Psaltoff 21 Aralık 1922 tarihli mesajıyla Lozan'daki Venizelos'tan Anadolu Rumları lehine müdahalesini istemiştir⁵⁴. Ayrıca Psaltoff ile birlikte Anadolu bir takım ileri gelenler 22 Ocak 1923 tarihli mesajlarıyla yine Venizelos'a, nüfus mübadelesine karşı olduklarını bildirmişlerdir⁵⁵.

Sonuç

Yunanistan kurulduktan sonra Osmanlı Rum Cemaati'ne mensup bazı gruplar Atina'daki bilim, siyaset ve iş çevreleriyle temas kurmuşlardır. Bu şahıslar Yunanistan'ın siyasi hedeflerinin taşıyıcıları da olmuşlar ve her dönemde Atina ve Yunan liderlerle iletişimlerini sürdürmüşlerdir. İzmirli Doktor Apostolos N. Psaltoff bu durumun iyi bir örneğidir. Zira İzmir'deki bir Rum hastanesinde mesleğini icra ederken, aynı zamanda Rum cemaatine ait dernek ve kuruluşlarda da roller üstlenmiştir. Öyle ki Metropolitik çatısı altında toplanan ve cemaatle ilgili son derece önemli konular hakkında karar veren meclislerinden birinin üyesi olmuştur. Birinci Panhelenik Tıp Kongresi'ne katılımının ortaya koyduğu gibi Atina ile bilimsel anlamda temasını sürdürmüş, ancak savaş yıllarında Yunanistan'a farklı katkılar sunmuştur.

50 "E Epitrope Tis Mikrasiatikis Organoseos İs Tin Evropin Ke Amerikin [Anadolu Örgütü'nün Avrupa ve Amerika'daki Heyetleri]", *Embros Gazetesi*, 22 Mayıs (9 Mayıs) 1922, s.4.

51 "İ Mikrasiatiki Organosis İs Evropin Ke Amerikin [Anadolu Örgütü Avrupa ve Amerika'da]", *Embros Gazetesi*, 16 Haziran (3 Haziran) 1922, s.4.

52 "Diavimata Tu Psaltoff [Psaltoff'un Girişimleri]" *Makedonia Gazetesi*, 17 Temmuz (4 Temmuz) 1922, s.2; "Aftonomia Tis Mikras Asias [Anadolu'nun Otonomisi]", *Makedonia Gazetesi*, 25 Temmuz (12 Temmuz) 1922, s.3.

53 "İ Aftonomia Tis Mikras Asias [Anadolu'nun Otonomisi]", *Makedonia Gazetesi*, 8 Ağustos (26 Temmuz) 1922, s.3.

54 *Atina Venizelos Arşivi* 173-189-13 Nolu Dosya

55 Venizelos'a gönderilmiş mesaja Psaltoff ile birlikte imza atmış olanlar Sinnefyas, Argiropulos, Damaskinos, Pavlidis, Hacıyoannu, Marsellos, Spiridis, Konstantilyeris, Kiriakidis, Tenekidis, Said, Hasan ve Sivash'dır. *Atina Venizelos Arşivi* 173-320-27 Nolu Dosya

Psaltoff her hangi bir ücret almaksızın Balkan Savaşları döneminde Yunan askeri sağlık hizmetlerinde görev yapmıştır. Ancak Yunanistan'ın Anadolu Harekatı döneminde, özellikle de Sakarya Savaşı sonrasında Rumların haklarını savunmak için kurulan Anadolu Savunma (Mikrasiatiki Amina) Örgütü bünyesinde ortaya koyduğu aktivite, kanımızca çok daha büyüktür. Örgütün kurucuları arasında da yer alan Psaltoff 1922 yılının ilk yarısında Atina'ya olduğu kadar, Avrupa'ya da ziyaretler gerçekleştirmiş, çeşitli üst düzey yetkililerle görüşerek Anadolu Rumlarının sözcülüğünü yapmıştır.

Psaltoff görüşlerini etkileyecek kadar İzmir Metropoliti Hrisostomos'un yakınında yer alan bir isimdir. "*Megali İdea rüyacısı*" olarak tanınan Venizelos ile de her daim temas halinde olmuştur. Kaldı ki Atina'daki Venizelos Arşivi'nde yer alan belgelerden de bu açıklıkla görülmektedir. Gerek Balkan ve Birinci Dünya Savaşları, gerekse Anadolu Harekatı'nın sürdürüldüğü yıllarında Venizelos'a hitaben yazılmış, Anadolu Rumları ile ilgili mevzuların dile getirildiği mektupları vardır. Lozan Görüşmeleri'ni sürdürdüğü dönemde de Venizelos ile olan diyalogunu sürdürmüş ve kendisinden Anadolu Rumlarının haklarını savunmasını istemiştir. Tüm bu yazdıklarımızın ortaya koyduğu Psaltoff'un, Anadolu Rum önderlerinden biri olduğudur.

KAYNAKÇA

I. Arşiv Belgeleri

Atina Venizelos Arşivine Ait

- 173-02-303 Nolu Dosya
173-020-120 Nolu Dosya
173-040-14 Nolu Dosya
173-189-13 Nolu Dosya
173-310-11 Nolu Dosya
173-311-017 Nolu Dosya
173-312-040 Nolu Dosya
173-320-027 Nolu Dosya

II. Gazeteler

- Embros Gazetesi* (Atina'da yayımlanmıştır).
Skrip Gazetesi (Atina'da yayımlanmıştır).
Makedonia Gazetesi (Selanik'te yayımlanmıştır).

III. Kitaplar

- AGGELOMATİS, Hr. Em., *To Hroniko Megalis Tragodias*, Ekdosis Estia, Athina, 1971.
ANAGNOSTOPULU, Sia, *Mikra Asia 19os e. -1919*, 2i Ekdosi, Ellinika Grammata, Athina, 1998.
ARSLAN, Ali, *Osmanlı'dan Cumhuriyete Rum Basını*, Truva Yayınları, İstanbul, 2005.
BERBER, Engin, *İzmir 1920 Yunanistan Rehberinden İşgal Altındaki Bir Kentin Öyküsü*, Akademi Kitabevi, İzmir, 1998.
ERDEM, Nilüfer, *Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle Anadolu Harekatı (1919-1923)*, Derlem Yayınları, İstanbul, 2010.
GONATAS, Ep. Stilianos, *Apomnimonevmata*, Athina, 1958.
MACAR, Elçin, *Cumhuriyet Döneminde İstanbul Rum Patrikhanesi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003.

MUÇOPULOS N., K. Vakalopoulos, Ap. Ksopoulos, *Alismonites Patrides – İ Fotodotra Mikrasia*, Ekdosis Cimabiris Piramida, Thessaloniki, t.y.

ŞAHİN, M. Süreyya, *Fener Patrikhanesi ve Türkiye*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1996.

TANSEL, Selahattin, *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, Cilt: 1, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1991.

IV. Makaleler ve Bildiriler

BERBER, Engin, “Batı Anadolu Rumlarının Son Fedakarlığı, Ya Da 9 Eylül 1922’yi Önleyemeyen Bir Askeri Yapılanma: Küçük Asya Savunma Örgütü”, *Cumhuriyet Gazetesi 9 Eylül İzmir’in Kurtuluşu Özel Eki*, 9 Eylül 2006, s.64.

İNAN, Kamran, “Türk-Yunan İlişkilerinde Dinamikler”, *Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1986, ss.93-98.

KİTROMİLİDİS, Pashalis, “Noeres Kinotites Ke İ Aparhes Tu Ethniku Zitimatosis Sta Valkania”, *Ethniki Taftotita Ke Ethnikismos Sti Neoteri Ellada*, Athina, Ekdosis Morfotiko İdrima Ethnikis Trapezis, 1997, ss.53-131.

MEHMETEFENDİOĞLU, Ahmet, “Rahmi Bey’in İzmir Valiliği”, *Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 3, Yıl: 1993, ss.347-370.

“Meslek Gazetesi’nin Gözüyle Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türk Doktorluğu ve Tıp Fakültesi”, Çev. Sabahattin Özel, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 10, 2006, ss.253-258.

VEREMİS, Thanos, “Apo To Ethniko Kratos Sto Ethnos Dihos Kratos – To Pirama Tis Organosis Konstantinupoleos”, *Ethniki Taftotita Ke Ethnikismos Sti Neoteri Ellada*, Athina, Ekdosis Morfotiko İdrima Ethnikis Trapezis, 1997, ss.27-52.

VLADİMİROS L., H. Fragkidis, “To Panelliniyon İatrikon Sinedriyon Tu 1901”, *Arhiya Ellinikis İatrikis*, Tomos: 19, Tevhos: 6, Noemvriyos-Dekemvriyos 2002, ss.700-707.

V. İnternet Kaynakları

Dr. İyoannis Kuseris, “İ İgionomiki İpiresia Tu Elliniku Stratu Ke İ Sinisfora Tis Kata Tin Diyarkiya Ton Valkanikon Polemon 1912-1913”, Çevrimiçi <http://www.hologosmed.gr> [Erişim Tarihi: 21.06.2013]

“Akolouthontas To 11o Pedino Hirurgiyo Stus Valkanikus Polemos”, Çevrimiçi <http://www.servou.gr> [Erişim Tarihi: 21.06.2013]

“Zappiyon Megara”, Çevrimiçi <http://el.wikipedia.org> [Erişim Tarihi: 14.10.2013]